

CRIME FILE

Vispiratenparadijs Nederland

Waarom de internationale kabeljauwmafia
handelt in Nederlandse vrijhavens

GREENPEACE

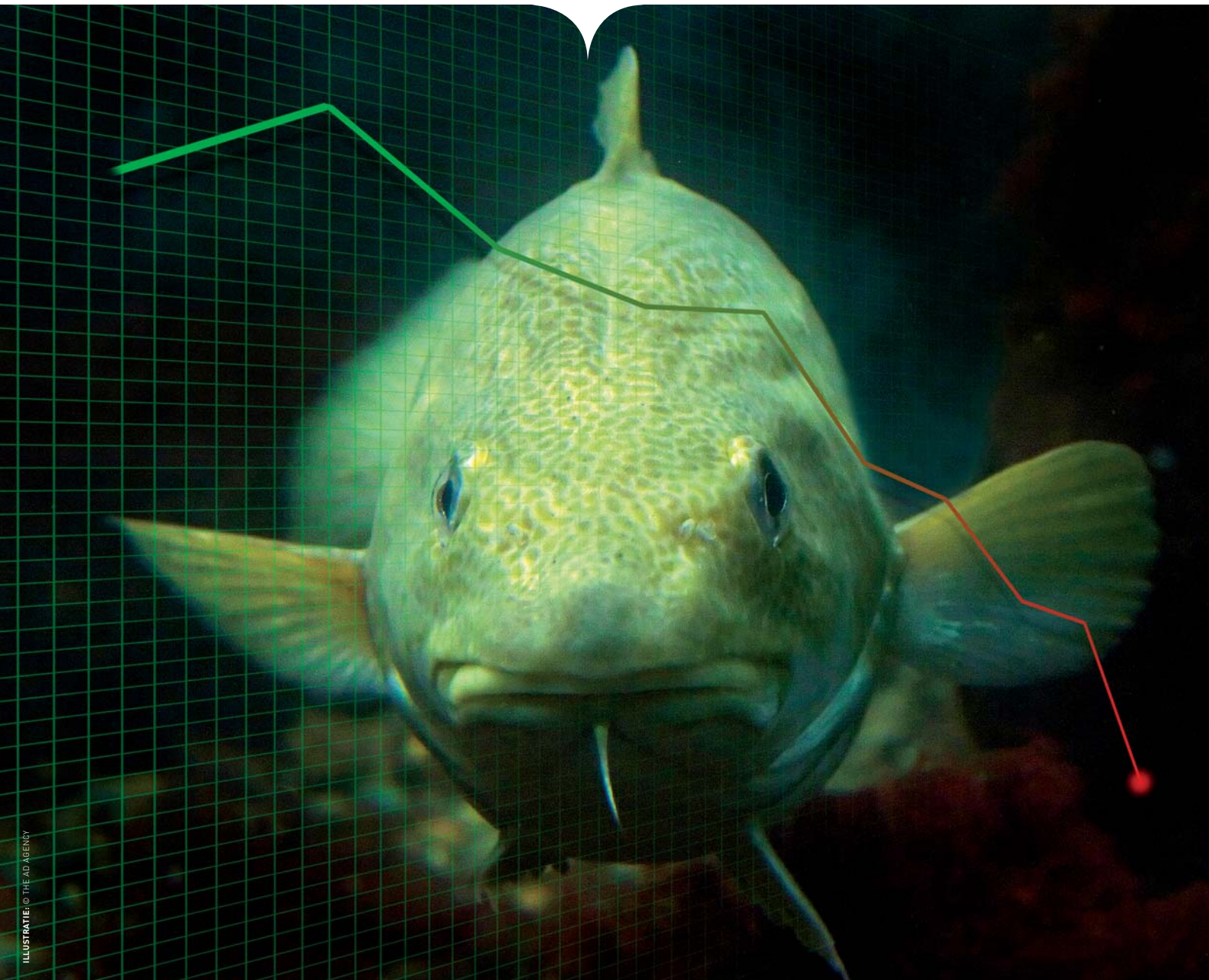

ILLUSTRATION © THE AD AGENCY

Roep de kabeljauwmafia een halt toe.

Inhoud

VISPIRATENPARADIJS NEDERLAND	2
DE ONDERGANG VAN DE KABELJAUW	4
KABELJAUW IN DE BARENTSZZEE	6
SLEUTELROL VOOR KABELJAUW	8
PIRATENVISSERIJ OP DE BARENTSZZEE	10
DE WITWASTRUC IN EEMSHAVEN	12
VIER CASES	16
VISBOTER OP HET HOOFD	18
IN DE DIEPVRIES	20
DIT WIL GREENPEACE	22

Vispiratenparadijs Nederland

Waarom de internationale kabeljauwmafia handelt in Nederlandse vrijhavens

AFGELOPEN JAAR KWAMEN ER DUIZENDEN TONNEN ILLEGAAL GEVANGEN KABELJAUW NEDERLAND BINNEN. UIT ONDERZOEK VAN GREENPEACE BLIJKT DAT MAANDELIJKS DUBIEUZE TRANSPORTSCHEPEN DE DIEPGEVROREN VANGST UIT DE BARENTSZZEE AANLANDDEN IN EEMSHAVEN EN VELSEN. SCHEPEN DIE BETROKKEN ZIJN BIJ EEN REEKSLILLEGALE HANDELINGEN: OVERSCHRIJDING VAN HET QUOTUM, ILLEGALE VISSERIJ, HET ILLEGAAL OVERLADEN VAN VIS OF POGINGEN TE ONTSNAPPEN AAN INSPECTIE DOOR DE NOORSE KUSTWACHT. ALLE REDEN VOOR DE NEDERLANDSE AID OM DEZE SCHEPEN AAN EEN NAUWKEURIG ONDERZOEK TE ONDERWERPEN. MAAR DAT GEBEURT NIET. HET VERVOLGTRAJECT TOT GEFILEERDE KABELJAUW IN DE WINKEL IS UITERMATE ONDOORZICHTIG. MET HET AAN LAND KOMEN IS DE ILLEGALE VIS IN FEITE WITGEWASSEN.

De illegale visserij is een ernstige bedreiging voor de laatste kabeljauw. Bij Canada is de vis uitgeroeid, de Noordzee en Oostzee zijn bijna leeggevisd. Alleen in de Barentszee zwemt nog de laatste relatief gezonde populatie kabeljauw rond.

Piratenvissers maken hier grote winsten dankzij gebrekkige internationale wetgeving en de zeer beperkte controles: buiten alle internationale afspraken over vangsthoeveelheden vangen zij hun ruimen vol. Voor de hele EU was in 2005 25 procent van de kabeljauw uit de Barentszee illegaal; dit besloeg een waarde van 312 miljoen euro.

Greenpeace bekeek in de eerste helft van 2006 de aanlandingen in Eemshaven. Met behulp van de Wet Openbaarheid van Bestuur en onderzoek ter plaatse concludeerde Greenpeace dat 16 zeer verdachte schepen hun gezamenlijke lading van duizenden tonnen kabeljauw konden lossen: bijna de helft van alle aanlandingen in die periode! Visserij-inspecteurs controleren alleen hoeveel vis er van boord gaat, ze gaan niet na of die vis wel legaal is gevangen. Zo wordt Nederland een aantrekkelijke vrijhaven voor illegale vis.

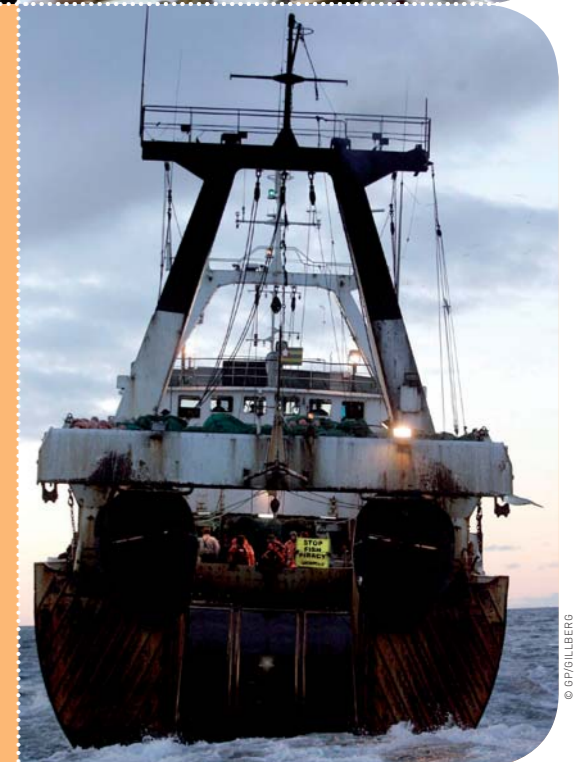
Een einde aan de desastreuze overbevissing begint met de bestrijding van illegale visserij. Pas als piratenvissers geen veilige haven meer vinden voor hun illegale kabeljauw en handelaren de vis niet langer verkopen, kan er gewerkt worden aan een duurzame visserij.

ENKELE VOORBEELDEN VAN DE PRAKTIJK VAN ALLEDAG

- Minstens 16 van de 22 schepen die in Eemshaven bij koelpakhuis Sealane vis losten tussen januari en juli 2006, zijn betrokken bij illegale activiteiten.
- Russische schepen zoals de Verkhovina en de Mumrinskiy maakten dagenlange omwegen om aan de Noorse inspectie te ontkomen en de illegale lading bij Sealane te kunnen lossen.
- Sealane verbood Noorse inspecteurs toegang tot het bedrijfsterrein.

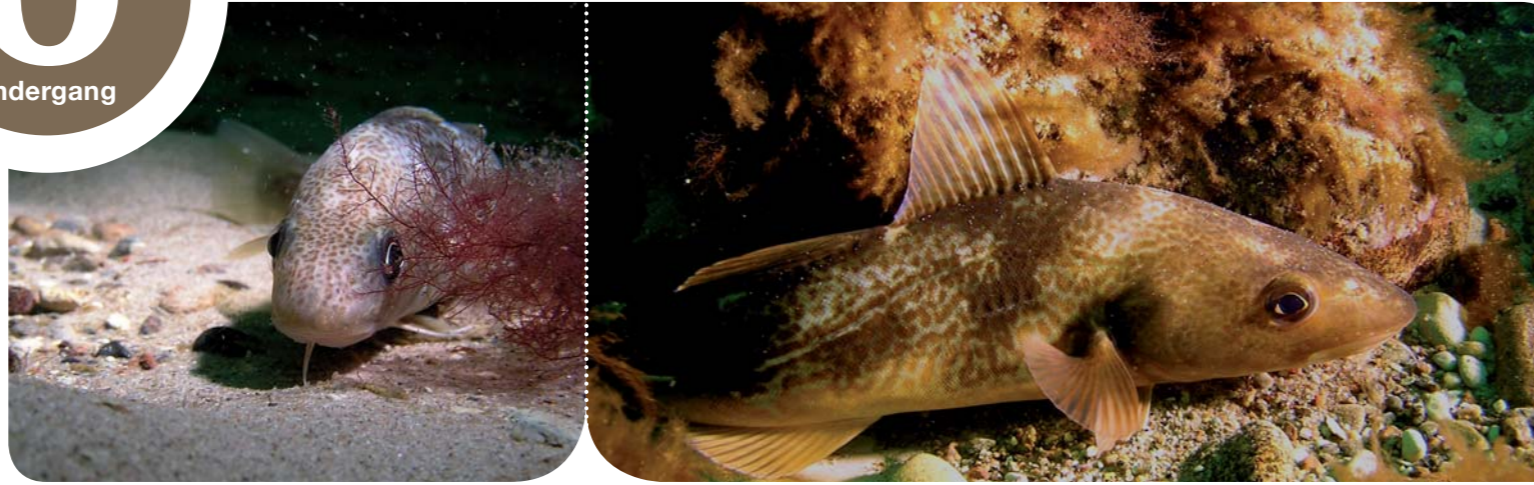

Met deze crime file over illegale kabeljauwvisserij wil Greenpeace laten zien hoezeer Nederland bijdraagt aan het ongecontroleerd leegplunderen van de zee. De milieuorganisatie wil dat onze overheid internationale wetgeving onmiddellijk omzet in daadkrachtig beleid. Géén illegale vangsten meer op de Nederlandse kades, géén kabeljauw van piraten meer in Eemshaven en Velsen. Meer transparantie in de handelsketen binnen Nederland. Het is hoog tijd dat Nederland daadkrachtig en met verscherpte controle optreedt in de bestrijding van illegale visserij.

O

ondergang

De ondergang van de kabeljauw

'The number of cod seems to equal that of the grains of sand... These are true mines, which are more valuable, and require much less expense than those of Peru and Mexico.' Charlevoix, 1720¹

DE KABELJAUW IS BIJNA OP. DOOR OVERBEVISSING IS DE ENE NA DE ANDERE ZEE VAKKUNDIG LEEGGEPLUNDERD. EN NU BRENGT PIRATENVISSERIJ DE BELANGRIJKE ROOFVIS DE GENADESLAG TOE. GROOTSCHALIGE ILLEGALE VISSERIJ ONTWRICHT ECOSYSTEMEN WERELDWIJD EN BRENGT KRITIEKE KLAPPEN TOE AAN DE VOEDSELVOORZIENING VOOR MENS EN DIER. OVERHEDEN WERELDWIJD ZIEN DE KABELJAUWCATASTROFE AL JARENLANG MET LEDE OGEN AAN. EN KEREN HET PROBLEEM DE RUG TOE.

Het drama van de overbevissing

Overbevissing wint het op alle fronten, als het gaat om bedreigingen van de unieke biodiversiteit in onze zeeën en oceanen. Dankzij geavanceerde vistechneken is nog nooit zoveel vis uit de zee gehaald als in de afgelopen jaren. Wereldwijd stegen de vangsten van 19,3 miljoen ton (1950) tot 134 miljoen ton (2002).¹⁴ Ruim driekwart van alle vispopulaties wordt zwaar bevestigd, overbevestigd of is vrijwel verdwenen.¹⁵ Ook de kabeljauw kan zich niet voortplanten in het tempo waarin de trawlers deze populaire vis aan boord slepen. Netto blijven er dus steeds minder kabeljauwen over, een sterke daling die goed te zien is aan de teruglopende vangsten. Wereldwijd halveerden die tussen 1980 en 2003 tot 1.230.000 ton.¹⁶

Waar de kabeljauw verdwijnt stapte de visindustrie over op een minder lucratieve soort, zoals wijting. Dat is het drama van de overbevissing: de zee wordt van groot naar klein leeggevestigd. Als de grote, langlevende vissoorten op zijn, volgen de soorten die plankton eten... tot er uiteindelijk alleen nog maar kwallen overblijven.¹⁷ Gevolg: een onherstelbaar veranderd ecologisch evenwicht¹⁸, waardoor het mariene ecosysteem erg kwetsbaar wordt.¹⁹ Ook de ongewenste bijvangsten hebben een verwoestend effect op de visstand: duizenden tonnen ondermaatse vis of 'verkeerde' soorten gaan dood of stervend weer overboord. Van alle bijvangsten die wereldwijd in zee worden teruggegooid, komt maar liefst veertig procent uit de Noordoostelijke Atlantische Oceaan (waarin de Barentszee ligt) en de Noordwestelijke Stille Oceaan.²⁰

CANADA: VERDWENEN

Bij de Grand Banks, voor de kust van het Canadese Newfoundland, stikte het tot midden vorige eeuw van de kabeljauw. Baskische vissers ontdekten deze rijke visgronden al voor de 14e eeuw. Eeuwenlang vulden ze hier hun boten en verkochten de beroemde bacalao door heel Europa.² Voor de visstand was dat geen probleem: met de eenvoudige technieken van die tijd konden de vissers slechts een klein deel van de vissen vangen. Er bleven genoeg grote kabeljauwen over om voor nieuwe aanwas te zorgen.

Het ging pas mis toen in de vorige eeuw moderne, grote vistrallers opstoomden naar Newfoundland. Met enorme netten haalden ze ongericht alle zeelevens omhoog. De gevolgen waren dramatisch: binnen enkele decennia stortte de kabeljauwpopulatie ineen. De jaarlijkse vangst daalde van bijna 500.000 ton in 1984 naar 197.700 ton in 1992.³ Pas in de zomer van dat jaar besloot de Canadese overheid – bang om haar vissers voor het hoofd te stoten – tot een algemeen verbod op de commerciële kabeljauwvisserij.⁴ Maar het was al te laat. In de 20e eeuw gebeurde wat de Basken voor volstrekt onmogelijk hadden gehouden: de kabeljauw verdween voor de Canadese kust. Het is de vraag of de kabeljauw zich hier ooit weer herstelt, want het ecologisch evenwicht bij de Grand Banks is voorgoed verstoord.

NOORDZEE: GEEN HERSTEL

De vistrallers beperkten zich niet tot de Canadese kust. In de Noordzee is de situatie inmiddels zo ernstig dat wetenschappers sinds 2002 een totaal vangstverbod op kabeljauw adviseerden.⁵ Maar net als Canada durven ook Nederland en andere lidstaten van de Europese Unie (EU) het niet aan om de roefbouw werkelijk een halt toe te roepen. En net als voor de Canadese kust is deze populatie op sterven na dood. In 2002 bevond het paaibestand – dat zijn de vissen die voor nageslacht kunnen zorgen - in

de Noordzee zich op het historische dieptepunt van 30.000 ton. In 2005 zwom er slechts 35.855 ton volwassen kabeljauw rond, terwijl wetenschappers 70.000 ton als het absolute minimum beschouwen.⁶ Toch mochten vissers van de EU in datzelfde jaar nog 27.200 ton kabeljauw vangen.⁷ En ook in 2007 wordt er niet naar de International Council for the Exploration of the Sea (ICES) geluisterd. Waarschuwingen dat de werkelijke vangsten nog veel hoger liggen, worden daarmee in de wind geslagen. ICES schat dat in 2005 vijftig procent méér is gevangen - illegaal gevangen vis en ongewenste bijvangsten – dan officieel is gerapporteerd.⁸ Een snelle rekensom maakt duidelijk dat er vrijwel geen kabeljauw meer overblijft in de Noordzee als dit percentage in 2007 ongewijzigd blijft. Geen wonder dat de kabeljauw in de Noordzee zich niet herstelt. Ook het herstelplan van de EU, dat ervoor moet zorgen dat de biomassa (alle vis van een soort) van kabeljauw jaarlijks met dertig procent toeneemt⁹, heeft op deze manier geen enkele kans van slagen.

OOSTZEE: OVERBEVIST

Ook in de Oostzee raakt de kabeljauw steeds verder in de problemen. De westelijke populatie komt er nog het beste vanaf: die is 'slechts' gehalveerd sinds de jaren tachtig.¹⁰ Maar er zijn te weinig grote exemplaren om voldoende nageslacht te garanderen.

Minder vangen dus, adviseert ICES. De maximumvangst moet hier in 2007 omhoog met bijna dertig procent.¹¹ Met de oostelijke kabeljauw is het een stuk slechter gesteld: er is nog maar tien procent over van de hoeveelheid die hier in de jaren tachtig rondzwom. Helemaal met rust laten, is het ICES-advies voor dit gebied in 2007.¹² Maar de kabeljauwen worden massaal uit de Oostzee gehaald door piratenvissers, die helemaal geen boodschap hebben aan maximumvangsten. In 2005 werd bovenop de legaal aangelande vangsten 38 procent (bijna 15.000 ton) illegaal gevangen.¹³ Al die verse Oostzee-kabeljauw, legaal of illegaal, is bestemd voor consumenten in Denemarken, Frankrijk en... Nederland.

DE LAATSTE KABELJAUW

Hoe snel kan een vissoort uit de wereldzeeën verdwijnen? Zeevaarders waren in de 16e eeuw nog verbaasd over de enorme hoeveelheden vis die ze bij Canada aantroffen in de Atlantische Oceaan: 'Om kabeljauw te vangen heb je hier geen haak nodig, maar een mand!'.²¹ Maar enkele eeuwen later is de kabeljauw vakkundig uitgeroeid bij Newfoundland en gedecimeerd in de Oostzee en de Noordzee. Nu heeft de Barentszee de twijfelachtige eer de laatste relatief gezonde kabeljauwpopulatie op het noordelijk halfrond te herbergen. Als de kabeljauw hier verdwijnt, is deze roofvis vrijwel uitgeroeid in de hele Atlantische Oceaan.

ICES, TAC's en quota

Hoeveel van een vissoort kun je vangen, zonder de populatie in gevaar te brengen? ICES (International Council for the Exploration of the Sea) brengt elk jaar een advies uit aan overheden voor de vangst van vissoorten in de Noord-Atlantische Oceaan. Die adviezen geeft ze in de vorm van TAC's (Total Allowable Catch - maximaal toelaatbare vangsten): hoeveel van een vissoort mag in een bepaald gebied maximaal worden gevangen, om de populatie levensvatbaar te houden. Met die adviezen in de hand stellen betrokken landen en regionale organisaties voor visserijbeheer (RFMO's) vast hoeveel in hun gebied mag worden gevangen. Voor de Europese wateren doet de Europese Commissie dat. Elk land krijgt een deel van de TAC's en verdeelt dat over zijn visserijvloot. De rederijen geven tot slot al hun schepen een eigen quotum.

© GP/NORMAN

© GP/BELTRA

© GP/BELTRA

Kabeljauw in de Barentszee

'There is no great mystery about what happened to the codfish of the North Atlantic. The fisherman caught them and the rest of us ate them.' *Daniel Pauly*²²

DE KABELJAUWHANDEL HEEFT DE BARENTSZEE ONTDEKT ALS NIEUWE GOUDMIJN. EN OVERHEDEN BLIJKEN OPVALLEND WEINIG TE HEBBEN GELEERD VAN DE INEENGESTORTE VISBESTANDEN VOOR DE CANADESE KUST EN IN DE NOORDZEE. WERELDWIJD IS DE KABELJAUWVANGST DE LAATSTE DERTIG JAAR AL AFGENOMEN MET ZEVENTIG PROCENT. ALS DIE TREND DOORZET IS HET BINNEN VIJFTIEN JAAR BEKEKEN.²³

LEGAAL EN ILLEGAAL

Ook in de Barentszee is overbevissing de grootste bedreiging geworden voor de kabeljauw. Tonnen verdwijnen in de ruimen van de vissersschepen, legaal én illegaal. Internationaal is er door de Wereld Voedsel Organisatie (FAO) een term voor illegale visserij afgesproken die de meeste vormen van piratenvisserij wel dekt: illegale, niet-gerapporteerde en niet-gereguleerde visserij (Illegal, Unreported and Unregulated fishing – IUU-visserij).²⁴

Illegal is visserij die plaatsvindt zonder toestemming van de bevoegde autoriteiten, of met – in dat zegebied – verboden vistuig.

Unreported betekent: vangsten die niet zijn gemeld aan de controlerende autoriteiten en die dus officieel niet bestaan.

Unregulated: visserij in een gebied of op een visbestand, door schepen die de vlag voeren van een staat die niet deelneemt aan de regionale visserij-beheerorganisatie van dat gebied, zogenaamde Flags of Convenience (FoC), of visserij in internationale wateren die door geen enkel land worden beheerd en waar geen regels gelden.

De meeste piratenvissers vissen deels legaal en deels illegaal, omdat vaak een deel van de vangst niet wordt gerapporteerd. Greenpeace vindt dat alle vrachten van FoC-schepen en van schepen die voorkomen op een zwarte lijst als illegaal mogen worden beschouwd, ongeacht of een deel van de lading WEL gerapporteerd is.

Drie zwarte lijsten

Op drie zogenaamde 'zwarte lijsten' staan de namen van schepen die betrokken zijn of waren bij illegale visserij. Ze zijn opgesteld door de Noorse overheid²⁵, de Europese Unie²⁶ en door de North East Atlantic Fishery Commission (NEAFC). NEAFC hanteert twee lijsten; een tijdelijke A-lijst en meer permanente B-lijst.²⁷ De NEAFC-lijst is bindend voor EU-landen en de EU-lijst is dan ook vrijwel identiek aan de NEAFC-lijst. De schepen die hierop staan zijn niet welkom in EU- en NEAFC-havens. Op de Noorse lijst staan vangstschepen die in 2005 en 2006 zijn betrapt bij het illegaal overladen van kabeljauw op FoC-koelschepen, plus een aantal koelschepen. Met de EU- en de NEAFC-lijst in de hand kunnen havenautoriteiten eenvoudig nagaan of binnenkomende schepen hun vangsten wel mogen aanlanden. Maar de lijsten laten slechts het topje van de ijsberg zien; er zijn veel meer schepen betrokken bij piratenvisserij. Bovendien gebruiken veel Europese landen de Noorse lijst niet; ze hanteren alleen de bindende NEAFC- en EU-lijsten.

Sleutelrol voor kabeljauw

DE BARENTSZEE IS EEN VAN DE MEEST PRODUCTIEVE ECOSYSTEMEN TER WERELD EN DE KABELJAUW SPEELT HIERIN EEN SLEUTELROL. ZEEZOOGDIEREN ETEN GRAAG KABELJAUW. DE KABELJAUW ZELF JAAGT OP KLEINERE VISSSEN, GARNALEN EN PLANKTON. VERDWIJNT DE KABELJAUW, DAN VERDWIJNT EEN BELANGRIJKE VOEDSELBRON VOOR ZEEZOOGDIEREN. ANDERE VISSOORTEN EN PLANKTON NEMEN JUIST ENORM IN AANTAL TOE, OMDAT HUN AARTSVIJAND IS UITGEROEID. DE BOEL RAAKT DRASTISCH UIT BALANS.

Het ecosysteem in de Barentszee is kwetsbaar, omdat het leunt op een paar vissoorten die hier in groten getale voorkomen: behalve de kabeljauw zijn dat de haring en de lodde.²⁸ Hun voortbestaan is sterk met elkaar verbonden. Kabeljauwen lusten graag volwassen lodde, haringen eten de loddelarven. Als de haring overbevist wordt, groeit het aantal loddies buitensporig. En als er juist veel haringen zijn – en de loddies het larvenstadium dus niet overleven – is er te weinig voedsel voor kabeljauwen. Dan eten de kabeljauwen elkaar op en groeit de populatie nog trager. Het gevolg: minder voedsel voor zeezoogdieren en bevolkingsgroepen die van de kabeljauwvangst afhankelijk zijn.

ZEERECHT

Mare Liberum was eeuwenlang het enige gebod op de wereldzeeën: de zee is van niemand. Pas in 1982 werd het VN Zeerechtverdrag (UNCLOS, *United Nations Convention on the Law of the Sea*) van kracht. Staten mogen nu aan hun kusten een economische zone (EEZ) instellen van 200 zeemijlen, dat is ongeveer 370 kilometer. In die wateren hebben ze het recht om de natuurlijke hulpbronnen te gebruiken en te bepalen wie er mag vissen²⁹. Buiten die EEZ's liggen de internationale wateren, die nog steeds van niemand zijn. Hier geldt het – zeer achterhaalde – recht van vrije visserij, dat stamt uit de tijd dat lege zeeën ondenkbaar waren. In totaal valt ruim tweederde van alle zeeën en oceanen onder die vogelvrije wateren.

NOORS-RUSSISCHE SAMENWERKING

Het VN Zeerechtverdrag verplicht kuststaten tot samenwerking, als een vissoort grensoverschrijdend is. Deze verplichting is verder uitgewerkt in de Fish Stocks Agreement uit 1993. Dat is het geval met kabeljauw in de Barentszee; die zee grenst immers aan Noorwegen én Rusland. Bovendien heeft het Zeerechtverdrag een duidelijke voorkeur voor beheer door een regionale visserijbeheerorganisatie, als het gaat om migrerende soorten zoals de kabeljauw. In het geval van de Barentszee is dat de North East Atlantic Fishery Commission (NEAFC), maar die laat het beheer van deze soort over aan Noorwegen en Rusland. In 1975 sloten de twee landen hierover een overeenkomst: zij bepalen wie hoeveel kabeljauw mag vangen in de Barentszee³⁰.

LAPPENDEKEN

Op papier lijkt het beheer van de kabeljauw in de Barentszee prima geregeld. Nu de praktijk. De Barentszee is een lappendeken van juridische gebieden. Behalve de EEZ's van kuststaten Rusland en Noorwegen, is er een beschermde visserijzone bij het Noorse Spitsbergen en de zogenoemde Grijsche Zone. Dat is een stuk Barentszee waarover Noorwegen en Rusland het maar niet eens kunnen worden. En tot slot behoort een deel van de Barentszee tot de internationale wateren: *de Loophole* (de maas) wordt dit gebied niet voor niets genoemd. Als een visser illegaal kabeljauw wil vangen, doet hij dat bij voorkeur hier.

KIELZOG

Kabeljauwen trekken in een jaar tijd langzaam door de Barentszee. In hun kielzog volgen de vissersschepen. In het eerste kwartaal gooien de vissers hun netten vooral uit in de Noorse EEZ. Het tweede kwartaal wordt het meest gevestig in de Grijsche Zone en in de beschermde zone bij Spitsbergen. Vanaf het tweede kwartaal trekt de kabeljauw verder naar de internationale wateren – waar afspraken en regels slechts beperkt gelden – en het Russische zeegebied. Dan gaan de piratenvissers helemaal 'los': ze vangen grote hoeveelheden kabeljauw en laden die ongecontroleerd over op koelschepen om onder hun quotum te blijven. In het derde en vierde kwartaal wordt alleen nog gevestig in de Grijsche Zone en in de Russische EEZ.³¹

VISSSEN IN DE LOOPHOLE

Formeel ligt de Loophole in NEAFC-gebied. Schepen die varen onder de vlag van een staat die de Fish Stocks Agreement ondertekende en/of bij de NEAFC of een EU land is aangesloten, mogen hier niet op kabeljauw vissen zonder vergunning. Zo'n vergunning kunnen ze krijgen van Noorwegen en Rusland, die immers het kabeljauwbestand in de Barentszee beheren. Die twee landen verdelen onder elkaar vrijwel alle kabeljauwquota: 95 procent van de maximale vangsthoeveelheid (TAC). De resterende 5 procent is voor landen als Groot-Brittannië en Duitsland. Bovendien heeft Noorwegen de *Loophole Agreement* afgesloten met IJsland, Groenland en de EU. Deze overeenkomst verbiedt vissers uit deze landen om zonder vergunning (quotum) te vissen in de internationale wateren van de Barentszee.³² Vangt een visser onder de vlag van een van deze landen zónder vergunning kabeljauw in de Barentszee, dan krijgt zijn vlagstaat een berisping en wordt het geacht op te treden tegen de illegale visser.

VERPLICHTE CONTROLE

Als een schip de vlag voert van een land, dat de Fish Stocks Agreement niet ondertekende en ook geen visserijverdrag heeft met Noorwegen of Rusland, kan het ongestoord in de Loophole vissen. Maar als die vis wordt aangeland in de EU, dat wél een overeenkomst heeft met Noorwegen en Rusland, dan zijn de havenautoriteiten verplicht te controleren of het vangstschip over een quotum beschikt. Zo niet, dan moet de vis aan boord blijven. Als zo'n visser wordt betrapt tijdens het vissen krijgt zijn vlagstaat een waarschuwing van de heersende beheerders. Maar veel effect heeft dat meestal niet. Hooguit belandt het schip op een zwarte lijst van NEAFC of de EU, waardoor het lastiger vis kan aanlanden in de Europese Unie.

GEBASEERD OP KAART DOOR: © CLAES L. RAGNER, FRIDTJOF NANSEN INSTITUTE

GRIJZE EN RUSSISCHE ZONES

Ook in de Grijsche Zone kunnen schepen zonder al te veel problemen illegaal vissen. Hier geldt weliswaar de visserijovereenkomst tussen Noorwegen en Rusland, maar de twee landen liggen met elkaar overhoop over dit zeegebied en ze mogen elkaars schepen hier niet inspecteren.³³ In de EEZ van Rusland tenslotte, is het illegaal vangen van kabeljauw ook heel goed mogelijk. Veel effectieve controles voeren de Russen niet uit in hun eigen wateren. Noorwegen controleert waar mogelijk of schepen zich houden aan de regels. Maar daar hebben piratenvissers het volgende op gevonden: ze blijven zoveel mogelijk uit de buurt van de Noorse EEZ als ze op weg zijn naar een EU-haven.

ICES EN DE KABELJAUW IN DE BARENTSZEE

ICES ziet al jaren hoe grote hoeveelheden kabeljauw uit de Barentszee verdwijnen, zonder dat die vangsten op papier worden verantwoord: de ongerapporteerde vangsten. Daarom heeft deze adviesraad besloten om de TAC voor 2007 met een derde te verlagen tot 309.000 ton.³⁴ Maar voor Noorwegen en Rusland gaat dat advies waarschijnlijk te ver, zodat ze de uiteindelijke TAC niet lager zullen stellen dan 366.000 ton. Daar bovenop komt dan nog zo'n tien procent aan ongewenste bijvangst³⁵ én de illegaal gevangen kabeljauw. Uit cijfers over de afgelopen jaren blijkt bovendien dat het aantal ongerapporteerde vangsten toeneemt.

Piraterij bestaat omdat het winstgevend is, omdat het technisch mogelijk is én dankzij gebrekkige internationale wetgeving. En de internationale regelgeving is ontoereikend om illegale vangsten aan te pakken.³⁷

Piratenvisserij op de Barentszee

'Fish pirates pursue their activities because it is profitable, and will keep pursuing as long as their revenue exceeds their costs.'
Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)³⁶

IN 2005 WERD BOVENOP DE LEGAAL GEVANGEN KABELJAUW UIT DE BARENTSZEE, MAAR LIEFST 35 PROCENT ILLEGAAL AANGELAND³⁸ EN DIE HOEVEELHEID NEEMT ALLEEN MAAR TOE. DE RUSSISCHE VLOOT BLIJKT HET GROS VAN DE ILLEGALE VANGSTEN OP HAAR GEWETEN TE HEBBEN. EEN INGENIEUS WITWASSYSTEEM MAAKT DIE VANGSTEN MOEILIJK TRACEERBAAR. IN 2002 GING HET OM 90.000 TON, IN 2005 WAS VOLGENS ICES AL 166.000 TON KABELJAUW (WAARDE: 312 MILJOEN EURO³⁹) NIET IN DE RUSSISCHE BOEKEN TERUG TE VINDEN! EEN BOEKHOUDSCHANDAAL DAT OOK DE EUROPESE AUTORITEITEN KENNEN, MAAR DAT MOEILIJK AANTOONBAAR IS ZONDER MEDEWERKING VAN DE RUSSISCHE OVERHEID. HOE ZIET PIRATENVISSERIJ ER IN DE PRAKTIJK UIT?

FLAG OF CONVENIENCE

Op veel piratenschepen wappert de vlag van een FoC-land (Flag of Convenience). Dat zijn landen die zich niet houden aan internationale afspraken, zoals die bijvoorbeeld zijn gemaakt voor een bepaald vangstgebied. Een bekende FoC-vlag waarvan piratenschepen in de Barentszee zich bedienen is die van Georgië. Hoewel vlagstaten formeel verantwoordelijk zijn voor alle schepen die in hun land staan geregistreerd, ondernemen FoC-landen vrijwel nooit stappen tegen illegaal opererende schepen. Dat maakt ze zo aantrekkelijk voor piratenvisserij.

OVERLADINGEN

Een methode van piraterij die veel voorkomt in de Barentszee, is het overladen van illegaal gevangen vis op open zee. In 2005 is via illegale overladingen alleen al in EU-havens 201.000 ton kabeljauw uit de Barentszee terechtgekomen.⁴⁰ Vooral in Groot-Brittannië, Nederland en Duitsland, maar ook in Denemarken, Polen, Portugal en Spanje. De witwastruc gaat als volgt in zijn werk. Als een vissersschip zijn quotum dreigt te overschrijden, laadt de bemanning een deel van de vis op volle zee over op een koelschip. De overgeladen vangsten rapporteert de kapitein niet aan zijn autoriteiten, zodat ze niet van het quotum worden afgetrokken. De kapitein van het koelschip landt de illegale vangsten aan als legale vis in een Europese haven.

TWEE DAGBOEKEN

Op veel vangstschepen, ook de Russische, worden twee verschillende dagboeken bijgehouden. Eén voor de vlagstaat, daarin staan de gerapporteerde vangsten. Het andere dagboek is bestemd voor de haven waarin de vangsten worden aangeland. Dat zijn de vangsten die niet aan de vlagstaat zijn gerapporteerd: de ongerapporteerde vangsten. Een eenvoudige vergelijking van de Russische papieren met die van de Europese haven zou onmiddellijk aan het licht brengen dat het schip meer heeft gevangen dan het heeft opgegeven. Illegale vangst dus. Maar juist die controle ontbreekt. De Russische overheid geeft de Europese landen nu namelijk nog niet door wat de individuele vangstquota zijn van Russische schepen.

CONTROLE

Noorwegen probeert uit eigenbelang de illegale visvangst in de Barentszee tegen te gaan. Het land ziet zijn visindustrie instorten door het verdwijnen van de kabeljauw in de Atlantische Oceaan. Noorwegen betaalt de prijs voor de piratenvisserij: elk jaar gaan de door ICES geadviseerde TAC's verder omlaag. De Noren houden hun eigen schepen kort: niemand mag de quota overschrijden. Maar de laksheid van Rusland blijkt vaak een vrijbrief voor een ongebreidelde vangst. Ze moeten alleen de kunst beheersen om alle illegaal gevangen vis 'onzichtbaar' te maken.

Wel spraken Noorwegen en Rusland in 2004 af dat hun vissers geen kabeljauw mogen overladen op koelschepen met een FoC-vlag. Die afspraak trad in werking in januari 2005: sindsdien is elke lading kabeljauw die van een Russisch of Noors vangstschip op een FoC-schip terecht komt, per definitie illegaal.⁴¹

KIDNAPPING

De Noorse autoriteiten mógen Russische schepen wel controleren - behalve in de Grijze zone en de Loophole - maar in de praktijk blijkt dat vaak erg moeilijk. De zee is groot en de Russische kapiteins deinzen er zelfs niet voor terug om Noorse inspecteurs die toch aan boord komen, te kidnappen. In oktober 2005 hield de Noorse visserijdienst de Russische trawler Elektron aan, in de beschermde visserijzone bij Spitsbergen. Twee Noorse inspecteurs klommen aan boord en sommeerden de kapitein naar de haven van Tromsø te varen. In het zicht van die haven veranderde de Elektron echter plotseling van koers en stoomde met grote snelheid richting Russische wateren. Pas in de Russische havenstad Moermansk stopte het piratenschip en zette de Noorse inspecteurs weer aan boord.^{42 & 43} Nog geen jaar later, terwijl de voormalige Russische kapitein nog terechtstond voor deze zaak, constateerde de Noorse inspectie opnieuw illegale overladingen door de Elektron.⁴⁴

VOORZICHTIGE SCHATTING

Ook Noorse schepen vangen illegaal kabeljauw in de Barentszee, maar de omvang valt in het niet bij die van de Russische piraten. In 2005 mócht Rusland 213.700 ton kabeljauw uit de Barentszee halen. Maar uit onderzoek van de Noorse visserijdienst blijkt dat de Russen hun quotum met bijna de helft hadden overschreden⁴⁵: ze vingden maar liefst 315.000 ton! In EU-havens konden de Russische vissers 229.700 ton kwijt, de rest landden ze aan in Rusland en Noorwegen. Zelf noemt de Noorse inspectie die schatting nog aan de voorzichtige kant, omdat ze niet alle aanlandingen van FoC-koelschepen kan achterhalen. Het overladen van Russische vangsten op FoC-schepen is weliswaar verboden, maar wie controleert of dit verbod wordt nageleefd?

De vaarroute van een piratenschip

Een Russisch schip met illegale kabeljauw aan boord vaart bij voorkeur niet naar Noorwegen of Rusland, terwijl dat toch de meest voor de hand liggende havenlanden zijn. De favoriete havens van piratenschepen liggen in EU-landen en Eemshaven hoort daar duidelijk bij. Hier is de controle zeer beperkt en de Nederlandse wetgeving kent aantrekkelijke tekortkomingen. Ook Esbjerg in Denemarken, Bremerhaven in Duitsland en Grimsby in Engeland zijn populair. Zolang landen niet overal dezelfde, strikte regels hanteren zullen de piratenschepen altijd weer een haven vinden. Als de grond ze ergens te heet onder de voeten wordt, landen ze hun illegale vis gewoon ergens anders aan. Tot het te duur wordt om nog verder te varen: dan is de vangst niet langer winstgevend.

De witwastruc in Eemshaven

WAAR BLIJFT AL DIE ILLEGAAL GEVANGEN KABELJAUW UIT DE BARENTSZEE? VOOR EEN BELANGRIJK DEEL IN EUROPA. DE RUSSISCHE VLOOT WEET DAT ZE IN VEEL EUROPESE HAVENS HAAR ILLEGALE LADING KWIJT KAN. BEKEND IS OOK, DAT DE NEDERLANDSE HAVENS VELSEN EN EEMSHAVEN TOT DIE AFZETMARKTEN BEHOREN. REDEN GENOEG VOOR GREENPEACE NEDERLAND OM DE AANLANDINGSPRAKTIJKEN IN EEMSHAVEN EENS ONDER DE LOEP TE NEMEN.

HET ONDERZOEK

Vanaf januari 2006 hield Greenpeace Nederland bij welke vissersschepen Eemshaven aandeden. Ze lette vooral op schepen die aanmerden bij het koelpakhuys van Sealane, het enige bedrijf in Eemshaven waar vis wordt gelost. Die namen vergeleek Greenpeace met gegevens van de Noorse overheid, waaruit bleek dat ze inderdaad voornamelijk diepgevroren kabeljauw uit de Barentszee aan boord hadden. Maar hoevél vis losten deze schepen op de kade van Sealane? Die informatie is te vinden in de officiële

aanlandingspapieren. Papieren die niet openbaar zijn maar bij het ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbeheer (LNV) liggen. Dus startte Greenpeace een WOB-procedure (Wet Openbaarheid van Bestuur) en kreeg zo inzage in deze documenten. Daarmee was per koelschip terug te vinden wanneer ze van welk vangstschip hun vis overlaadden én hoeveel van welke vissoort is overgeheveld. Tenslotte voerde Greenpeace gesprekken met diverse betrokken instanties én was ze aanwezig tijdens het lossen van een dubieuze lading vis.

'Actions are needed to stop the unreported fishing.'
ICES 2006⁴⁶

DE AANLANDINGSFEITEN

Conclusie uit het Greenpeace-onderzoek: meer dan de helft van alle schepen die in 2006 vis losten in Eemshaven heeft een verdachte reputatie. Van januari tot juli 2006 is er 26 keer vis gelost op de kade van Sealane. Volgens gegevens van Greenpeace Nederland zijn 16 van deze schepen betrokken bij illegale activiteiten: dat is 60 procent van alle schepen die in een half jaar tijd vis aanlandden in Eemshaven! Die verdachte reputatie hebben deze schepen te danken aan hun betrokkenheid bij een reeks illegale handelingen: illegale visserij, het illegaal overladen van vis, overschrijding van het quotum en pogingen om te ontsnappen aan inspectie door de Noorse kustwacht. Toch staan slechts 6 van die 16 verdachte vaartuigen op een van de officiële Noorse zwarte lijsten. Dat heeft alles te maken met het feit dat die lijsten lang niet alle piratenschepen bevatten, maar alleen de schepen die ooit door de autoriteiten zijn betrapt.

ONTHULLENDE INFORMATIE

Greenpeace Nederland bestudeerde de aanlandingsgegevens van tweeëntwintig schepen, die tussen 1 januari en 1 juli 2006 kabeljauw losten in Eemshaven: hiervan waren zeven FoC-schepen en vijftien Russische transportschepen. Samen landden ze ruim 7000 ton kabeljauw aan. Dat levert onthullende informatie op.

- De zeven FoC-schepen zijn Tiflis, Telavi, Sindbad, Regor, Rustavi, Avior en Centauras.
- Dit zijn overduidelijk piraten: ze varen onder de vlag van het FoC-land Georgië of Litouwen. De vis is overgeladen van Russische vangstschepen, wat verboden is sinds januari 2005. Bijna 22% van het totaal aantal aanlandingen was afkomstig van FoC-schepen, en dus illegaal.
 - Slechts vier van deze zeven, de Sindbad, de Avior, de Rustavi en de Tiflis, komen voor op een officiële zwarte lijst van Noorwegen. Avior komt ook voor op de NEAFC IUU A-lijst.
- Naast deze FoC-schepen landden 15 russische transportschepen kabeljauw aan in Eemshaven. Twee Russische schepen komen voor op de Noorse zwarte lijst en zeven transportschepen losten kabeljauw die afkomstig was van vangstschepen die ook voorkomen op de zwarte lijst van de Noorse overheid.

- Deze 9 Russische schepen losten in totaal ruim 1600 ton afkomstig van vangstschepen die voorkomen op de zwarte lijst van de Noorse overheid; vangstschepen die eerder illegaal vis overlaadden op FoC-schepen.
- Bij Russische schepen is de kans groot dat een deel van hun lading illegaal is. Volgens de Noorse autoriteiten was in 2005 minstens vijftig procent van alle Russische vangsten illegaal.⁴⁷

In totaal is ruim 3000 ton kabeljauw verdacht van IUU omdat de vis is aangeland door FoC-schepen en/of Russische transportschepen die lading hebben overgenomen van vangstschepen die voorkomen op de zwarte lijst van de Noorse overheid. Dit is (bijna) 45% van de totaal aangelande kabeljauw in de eerste helft van 2006, alleen al in Eemshaven.

OOGETUIGE

In mei 2006 loste het Russische koelschip de Verkhovina zijn lading op de kade van Sealane in Eemshaven. Greenpeace Nederland was erbij als ooggetuige, na een tip: Noorse inspecteurs zouden naar Eemshaven komen om dit schip te controleren. De Verkhovina had zich verdacht gemaakt door op weg naar Eemshaven een kostbare omweg te maken van vijf dagen, zodat ze de Noorse EEZ konden vermijden. De Noren nodigden hun Russische collega's uit om aan de inspectie deel te nemen. Maar in Eemshaven bleek dat alleen de Russen zonder problemen het schip op konden. Sealane verbood de Noorse inspecteurs toegang tot de kade –hun eigen bedrijfsterrein- waar het schip lag aangemeerd.

NO COMMENT

In de aanlandingspapieren van de Verkhovina staat dat het schip in Eemshaven 134.700 kilo kabeljauw heeft gelost. De Noorse visserij-inspectie vermoedde dat de Verkhovina veel meer aan boord moest hebben. Maar bewijzen kon ze niets. Na Eemshaven voer het koelschip door naar Portugal. Hoeveel daar werd aangeland? Daarover zwijgen de Portugezen, die hun visindustrie niet in gevaar willen brengen. Onduidelijk blijft dus met hoeveel kabeljauw de Verkhovina uit de Barentszee is vertrokken.

GREENPEACE-CAMPAGNE

In de loop van 2006 veranderde er iets in Eemshaven. In het eerste kwartaal kwamen nog zeven FoC-koelschepen binnen met kabeljauw. Maar Greenpeace voerde een internationale campagne tegen het overladen van vis in de Barentszee. De druk liep op toen Greenpeace in de Litouwse haven Klaipeda in maart 2006 een aantal schepen – waarvan vier met een FoC-vlag - brandmerkte met de tekst 'Stop Pirate Fishing'. Al deze schepen komen regelmatig in Eemshaven. Het Deense bedrijf Kangamiut, de belangrijkste opkoper van kabeljauw, beloofde dat het vanaf mei 2006 geen vis meer zou afnemen van FoC-schepen. Prompt kwamen in het tweede kwartaal van 2006 geen FoC-schepen meer binnen in Eemshaven. Op de koelschepen die hun vis aanlandden wapperde nu een Russische vlag en op de boeg was een kersverse naam geschilderd. Drie van de zeven schepen die begin 2006 nog een FoC-vlag voerden, zijn in het tweede kwartaal omgevlagd naar Rusland: de Centauras, de Regor en de Rustavi. Zo kunnen ze opnieuw hun kabeljauw aanlanden. Illegaal is een groot deel van die

vis nog steeds: ze staat niet in de boeken en is dus hoogstwaarschijnlijk boven het toegestane quotum gevangen. Maar dat is wel moeilijker te bewijzen.

GEBREKIGE UITWISSELING

Het gaat niet om geringe hoeveelheden in Eemshaven: het Greenpeace-onderzoek wijst uit dat in één kwartaal bijna de helft van de aangelande kabeljauw afkomstig is van schepen die betrokken zijn bij illegale visserij. Hoewel de papieren van de (koel)schepen bij aankomst in Eemshaven lijken te kloppen, is de vis in veel gevallen illegaal. De piraterij leeft bij de gratie van de gebrekkige informatie-uitwisseling tussen Nederland en Rusland.

NIET PLUIS

Nederlandse inspecteurs van de AID weten niet hoeveel een schip nog mag vangen volgens zijn quotum, omdat informatie uit Rusland ontbreekt. Ze weten ook niet of het schip al zijn vangsten in Rusland heeft gerapporteerd. Maar de Nederlandse inspecteurs we-

ten heel goed dat de lading vaak niet kosjer is, zeker als het om een FoC-schip gaat. Toch mag het schip zijn illegale lading lossen. Rusland weet zogenaamd niet dat er méér is gevangen dan in het logboek (een van de twee!) staat. Nederland geeft wél door aan Rusland en aan Noorwegen hoeveel vis het schip aan boord heeft in Eemshaven. Maar Rusland geeft de Nederlanders tot nu toe geen inzage in de vangstquota en de gerapporteerde vangsten. Netto is het resultaat hetzelfde: het schip lost zijn illegale lading en vaart terug naar de Barentszee om opnieuw toe te slaan.

STERKE VERMOEDENS

Kan de Nederlandse AID dan helemaal niets doen? Jawel. Nederland is een havenstaat en dus bevoegd om in de ruimen van een schip te kijken dat hier wil lossen: kloppen de opgaven van de kapitein met de hoeveelheid vis die hij aan boord heeft? Meestal zorgt een piratenschip ervoor dat die cijfers wel kloppen. Wat vaak niet klopt, maar wat Nederland niet controleert, is of de lading vis ook echt afkomstig is van de

vangstschepen die in het rapport van de kapitein staan. De inspecteurs doen dat zelfs niet als ze sterke vermoedens hebben dat (een deel) van de lading illegaal is. Waarom niet?

NEDERLAND WACHT AF

Volgens de Nederlandse overheid kunnen de inspecteurs alleen effectief controleren of de vis aan boord van een schip legaal of illegaal is, als ze over alle papieren en gegevens beschikken. Maar die krijgen ze pas als Nederland de Russische autoriteiten daarom vraagt: hoeveel vangst hebben de Russische schepen gerapporteerd? En dit heeft Nederland tot nu toe nagelaten. Als die gegevens worden vergeleken met de hoeveelheid vis die in Eemshaven in het koelpakhuis ligt, wordt vanzelf duidelijk dat hier vis ligt die officieel nooit gevangen is. Illegale vis dus, die niet in Nederland mag worden aangeland.

De AID beroept zich op het gebrek aan goede wetgeving. Ze ziet weinig heil in een uitgebreide controle, zolang de juridische basis daarvoor ontbreekt: de inspecteurs kunnen toch geen strafmaatregelen nemen. En zo wacht iedereen op iedereen; de illegale visvangst in de Barentszee kan gewoon doorgaan.

4

Vier cases

WE ZETTEN VIER SCHEPEN IN DE SCHIJNWERPERS DIE ZIJN VERDACHT VAN, OF BETRAPT OP, VERVOER VAN ILLEGAAL GEVANGEN VIS. DEZE VIER SCHEPEN VAREN ONDER EEN RUSSISCHE OF EEN FOC-VLAG EN HEBBEN IN 2005 EN 2006 REGELMATIG KABELJAUW GELOST IN NEDERLANDSE HAVENS

© GP/ASLUND

1 Obsha

Op 19 augustus 2005 arriveerde het Georgische schip de Sindbad in Eemshaven met een lading kabeljauw uit de Barentszee. Daarvan was 135 ton gevangen door de Obsha en overgeladen op dit FoC-schip. Maar toen de Noorse kustwacht de Obsha op zee inspecteerde, stond die overlading niet in het vangstlogboek voor de Russische autoriteiten. De 135 ton is dus nooit gerapporteerd en wordt niet afgeboekt van het vangstquotum van de Obsha.

De Obsha is een Russisch vangstschip, maar functioneert ook vaak als koelschip. Het schip heeft een slechte reputatie en haalde ook in april 2005 al ingewikkelde manoeuvres uit om te ontsnappen aan de Noorse inspecteurs. Eigenaar is de Russische reder Dimas uit Archangelsk, die vier schepen bezit waarvan er drie op de Noorse zwarte lijst staan: behalve de Obsha zijn dat de Dimas en de Eridan. Ook de Eridan is door de Noren betrapt op illegale vangst en overladingen. De drie schepen hebben een duidelijke taakverdeling bij de illegale visvangst in de Barentszee. De Eridan vangt en de Dimas en de Obsha nemen ladingen over, zonder dit te melden aan de Russische autoriteiten.

2 Umbrina

Het Russische koelschip de Umbrina staat weliswaar niet op een officiële zwarte lijst, maar zou daarop wel degelijk een plaats verdienen. Hetzelfde geldt voor twee andere schepen van dezelfde eigenaar, de Pesha en de Murena.

Op de Barentszee nam de Umbrina in 2005 ladingen over van drie verdachte schepen: de Elektron, de Pesha en de Rybak Karelii. De Elektron is het schip dat in 2005 voor Noorse krantenkoppen zorgde nadat het twee inspecteurs ontvoerde. Ook de Rybak Karelii is duidelijk niet in de haak: het kabeljauwquotum van dit vangstschip bedroeg 500 ton in 2005, maar het loste dat jaar wel 1.369 ton. En ook de Pesha overschreed zijn quotum van 836.7 ton kabeljauw met minstens honderd procent (1.634 ton).

© GP/ASLUND

3 Centauras

De Centauras gaf in december 2005 in Eemshaven valse papieren af. De lading die het koelschip kwam lossen zou afkomstig zijn van vijf vangstschepen in de Barentszee: de Lyoblino, de Amelst, de Koyda, de Tilgul en de Marta Arendzee. Behalve de Lyoblino en de Marta Arendzee staan deze schepen allemaal prominent op de Noorse zwarte lijst. Bovendien bleek uit informatie van de Noorse kustwacht dat de Marta Arendzee in een Noorse haven lag, op de dag dat de Centauras zogenaamd vis van dit schip overnam. De lading kan dus niet afkomstig zijn van de Marta Arendzee. Conclusie: de vis is overgeladen van een ander schip, dat zijn vangst nooit heeft gerapporteerd. Wat de Centauras ook verdacht maakt is de snelle wisseling van vlaggen. Eerst was het een Litouws schip en in maart 2006 arriveerde het met een Georgische vlag in Eemshaven. Daar bleef het schip een paar maanden liggen. In mei 2006 veranderde de naam opeens in Fenix en de vlag werd Russisch.

© GP/ZWANEVELD

4 Mumrinskiy

'Stop Pirate Fishing' schilderden actievoerders van Greenpeace in augustus 2006 op de boeg van de Mumrinskiy. Het Russische koelschip lag in Eemshaven, met aan boord bijna 600 ton Barentszee-vis van vijf vangstschepen. Zestig procent daarvan was kabeljauw. De Mumrinskiy was een oude bekende van de Noorse kustwacht en had zich opnieuw verdacht gemaakt door zijn vaarroute naar Eemshaven. Ook de AID wist dat de Noren het schip in de gaten hielden. De Mumrinskiy landde alleen al in 2005 tenminste 1.100 ton ongerapporteerde vis aan. Daarom riep Greenpeace de Nederlandse overheid op het schip grondig te inspecteren en niet te laten aanlanden vóór Noorwegen en Rusland bevestigden dat alle overgenomen vangsten waren gerapporteerd. De vaarroute van de Mumrinskiy was dezelfde als in juni en juli: van Eemshaven naar de Barentszee nam het de kortste weg, via de Noorse EEZ. Maar eenmaal volgeladen voer het koelschip met een grote boog om de Noorse wateren heen naar de 'veilige haven' Eemshaven, ondanks de hoge brandstofkosten. Het doel van die omweg was duidelijk: de gevreesde Noorse inspectie buiten boord houden. Onbegrijpelijk dat de Nederlandse autoriteiten dit schip met zijn illegale geschiedenis en verdachte gedrag toch in Eemshaven toelieten.

Uit de aanlandingspapieren bleek dat de Mumrinskiy kabeljauw aan boord had die in de Barentszee was overgeladen van vijf vangstschepen. Drie daarvan - de Ponyo, de Solombala en de Yaroslavets - zijn in 2006 door de Noorse kustwacht betrapt op aanzienlijke verschillen tussen hun vangstdagboeken en aanlandingspapieren. De Yaroslavets staat zelfs op de officiële Noorse zwarte lijst. Op de andere twee - de Antares en de Krohnstadt - zijn in 2005 vergelijkbare foute boekhoudingen aangetroffen. Opvallend was ook dat alle vijf schepen hun quotum al bijna hadden volgevisst: een extra reden om de Mumrinskiy eens goed te inspecteren. Maar de Nederlandse inspecteurs zagen de noodzaak hiervan niet in. Ze voerden een reguliere controle uit waarmee niet is vast te stellen of de vis illegaal is.

STELSELMATIGE CONTROLE?

Als een schip uit een niet-EU land vis wil aanlanden in een Nederlandse haven, moet de kapitein dat 72 uur tevoren laten weten aan de AID. Hij vertelt ook waar de vis is gevangen. Op basis van die informatie beslist de AID of een schip mag lossen in Nederland⁴⁹. En binnen 48 uur ná het lossen moet de kapitein de vangstopgaven per vissoort - waar, wanneer en hoeveel is gevangen - overhandigen.⁵⁰ De AID kan altijd besluiten tot een inspectie, maar hoeft dat niet te doen. Alleen als de vissoort die wordt aangeland is gevangen in NEAFC-gebied, is Nederland verplicht om steekproefsgewijs controles uit te voeren. En uit eigen beweging controleert de AID slechts mondjesmaat. Tijdens de 25ste jaarvergadering van NEAFC in November 2006, is besloten dat diepgevroren vis waarvan de legaliteit niet is geverifieerd, niet aangeland mag worden in Europese havens. In de toekomst moet blijken of deze maatregel voldoende is om piratenvisserij aan te pakken. Regels opnemen is één, maar strikte implementatie is noodzakelijk.

INTERNATIONAAL ACTIEPLAN

Al in 2001 lanceerde de Wereldvoedselorganisatie FAO een actieplan om illegale visserij te bestrijden: International Plan Of Action (IPOA-IUU). Het plan geeft duidelijke aanbevelingen voor havenstaten: wissel meer informatie uit over vangsten en aanlandingen. En controleer die gegevens extra goed als je vermoedt dat die vangsten illegaal worden aangeland.⁵¹ Een havenstaat die past in het 'Model-schema voor verantwoordelijke havenstaten' van de FAO⁵² inspecteert een schip altijd als er een redelijk vermoeden bestaat van illegale visserij of ondersteuning daarvan. Maar Nederland heeft het IPOA-IUU niet verankerd in haar wetgeving: het is een vrijwillig actieplan.

LAW OF THE SEA

Drie belangrijke overeenkomsten zijn wel verplicht én ondertekend door Nederland: het VN Zeerechtverdrag (*Law of the Sea*), de *Fish Stocks Agreement* (FSA) en het EU-Actieplan. Afdoende zijn deze internationale afspraken niet, maar ze bieden voldoende mogelijkheden om de piratenvisserij daadkrachtig aan te pakken. Uitgangspunt van het VN Zeerechtverdrag is dat elke staat het verdwijnen van natuurlijke hulpbronnen - dus ook vissoorten - moet helpen voorkomen. Vlagstaten zijn volgens dit verdrag verplicht om controles uit te voeren op de schepen die onder hun vlag varen. Een zwak punt van dit verdrag is dat de havenstaten, de staten waar die schepen aanmeren, zelf mogen beslissen of ze een schip controleren.⁵³

MIGRERENDE VIS

Nederland ratificeerde in 2003 de Fish Stocks Agreement, een uitvoeringsovereenkomst van het VN Zeerechtverdrag. Ons land is volgens die overeenkomst verplicht zich sterk te maken voor een goed beheer van migrerende vissoorten. Dus ook van de kabeljauw in de Barentszee. Nadrukkelijk stelt de FSA dat een staat aanlandingen mag verbieden als het vrijwel zeker is dat die vangsten zo'n goed beheer ondermijnen; zelfs als de vis is gevangen in internationale wateren.⁵⁴ Als een schip wordt verdacht van illegale vispraktijken, zou een havenstaat dat schip daarom uitgebreid moeten controleren. Maar in mei 2006 constateerde de eerste evaluerende VN-conferentie over de FSA, dat de maatregelen om migrerende vissoorten te beschermen nog onvoldoende zijn - zeker als het gaat om het voorkomen van overladingen en aanlandingen van illegale vis. De VN vinden het noodzakelijk dat de FSA-normen voor controles door havenstaten in een bindende overeenkomst komen te staan.

EUROPEES ACTIEPLAN

Ook de Europese Unie lanceerde in 2002 een actieplan tegen illegale visserij, dat in tegenstelling tot IPOA-IUU niet vrijwillig is. Havenstaten spelen volgens de EU een belangrijke rol in de bestrijding van illegale visserij. Juist daarover is niets vastgelegd in internationale verdragen en dat '...geeft een alibi aan alle landen die niet bereid zijn de herkomst van de in hun havens aangevoerde producten zorgvuldig te controleren.'⁵⁵ In het actieplan stelt de EU daarom dat een internationale overeenkomst nodig is over de rechten en plichten van havenstaten. Vier jaar na de lancering van dit EU-plan maakt Nederland echter nog volop gebruik van dit 'alibi': ze heeft het actieplan slechts mondjesmaat omgezet in nationale wetgeving.

HANDVATTEN

Ook zonder het actieplan biedt de EU Nederland verschillende handvatten om op te treden. Zo mag een schip dat voorkomt op de officiële zwarte lijst van de EU haar lading niet lossen in een EU-haven.⁵⁶ De havenstaat, Nederland in dit geval, moet zo'n schip grondig inspecteren: controle van de vangstgegevens - inclusief het logboek - en van alles wat het schip heeft gedaan binnen het NEAFC-gebied. Dus ook in de beruchte *Loophole* in de Barentszee. De havenautoriteiten mogen het schip geen brandstof, voedsel of andere diensten leveren. Is de vis gevangen in de internationale wateren buiten het NEAFC-gebied, dan mag een schip uit een 'derde land' (niet-EU) wel aanlanden in EU-havens, maar alleen nadat de visserij-inspectie daarvoor toestemming geeft.⁵⁷

MOOIE WOORDEN

Nederland heeft alle internationale afspraken ondertekend, die illegale visserij willen tegengaan. Maar in de Nederlandse wet- en regelgeving is de vertaling van al die mooie woorden nauwelijks terug te vinden. Eigen initiatieven voor aanvullende regels neemt Nederland al helemaal niet. Als Nederland bijvoorbeeld de zwarte lijst van de EU zou uitbreiden met die van de Noorse overheid, kan de AID schepen die hierop voorkomen makkelijker weren uit Nederlandse havens.⁵⁸ Zolang de vlagstaat (Rusland) niet afdoende controleert, is de havenstaat (Nederland) de aangegeven locatie om de piratenvisserij te bestrijden met effectieve controles. Maar Nederland blinkt uit in traagheid, als het gaat om de vertaling van internationale afspraken in eigen wetgeving.

LAKSHEID

De AID voert weliswaar 'reguliere controles' uit, maar die hebben weinig effect, zolang de aanlandingsgegevens niet naast de vangstrapportages van de vlagstaat worden gelegd. Toch lijkt het zo eenvoudig: als een schip uit de Barentszee naar Eemshaven vaart, hoeft de Nederlandse overheid alleen maar aan de Noorse en Russische autoriteiten te vragen of alle (over)ladingen van dat schip wel zijn gerapporteerd en dit verifiëren aan de hand van de lading van het transportschip. Als dit niet gebeurt, dan moet de AID geen toestemming geven om aan te landen. Op grond van de FSA⁵⁹ zou Nederland de lading ook kunnen weigeren. Het is onbegrijpelijk dat Nederland er nog niet voor zorgt dat ze deze gegevens krijgt, terwijl overduidelijk is dat zonder die informatie een effectieve controle onmogelijk is.

'Nederland zal het schip niet inspecteren... (...) het is aan Rusland om uit te zoeken of de Mumrinskiy illegale vis vervoert.'
Cindy Heijdra, woordvoester LNV⁴⁸

Visboter op het hoofd

DE NEDERLANDSE OVERHEID GEEFT IN GESPREKKEN MET GREENPEACE NEDERLAND STEEVAST AAN DAT HET PROBLEEM VAN DE ILLEGALE VISSERIJ HOOG OP HAAR AGENDA STAAT. JE ZOU DAN OOK VERWACHTEN DAT ZE ALLE MOGELIJKHEDEN OM PIRATENVISSERIJ TEGEN TE GAAN MET BEIDE HANDEN AANPAKT. EN DAT ZE DE AID OPDRAAGT SCHEPEN GRONDIG TE INSPECTEREN BIJ ELKE VERDENKING VAN ILLEGALE VISSERIJ. MAAR NIETS IS MINDER WAAR.

In de diepvries

ZOLANG ER AFNEMERS ZIJN VOOR ILLEGAAL GEVANGEN KABELJAUW, ZULLEN PIRATEN ALTIJD MAZEN IN DE WET VINDEN. EN DAARMEE ZIJN WE BIJ DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN EEN ANDERE BELANGRIJKE SPELER IN DE ILLEGALE VISSERIJBUSINESS IN NEDERLAND: HET BEDRIJFSLEVEN. WANT WIE BETAALT DE PIRATEN VOOR HUN VIS? EN WIE VERKOOPT DE ILLEGALE KABELJAUW IN NEDERLAND?

DE VISKETEN

Geen enkele supermarkt weet zeker dat ze géén illegaal gevangen kabeljauw inkoop. De keten van vis in de zee tot gefileerde kabeljauw in het diepvriesvak is uitermate ondoorzichtig. De oplossing: meer transparantie in de visketen en aanvullende maatregelen. Elke schakel moet laten zien waar de vis vandaan komt en eisen dat eerdere schakels aantonen dat de vis legaal is gevangen. De visser, de reder, de visserijinspectie, de overheid. Maar ook een vriespakhuis als Sealane, de visverwerker en de vishandelaar. Alleen zo kunnen supermarkten en viswinkels aan het eind van de keten garanderen dat hun vis niet illegaal is gevangen.

KABELJAUW TE KOOP

De diepvrieskabeljauw in onze supermarkten komt grotendeels uit de Oostzee en de Barentszee, zo blijkt uit Greenpeace-onderzoek. Onze verse kabeljauw komt ook uit de Noordzee. Als vishandelaren, supermarkten en viswinkels hun verantwoordelijkheid nemen en echt willen bijdragen aan de bescherming van onze zeeën en oceanen, moeten ze een duurzaam inkoopbeleid opstellen met heldere eisen aan de toeleveranciers. Uiteindelijk moet een visverkoper niet alleen illegale vis van zijn schapen weren, maar ook vissoorten die zwaar worden overbevist en vis die is gevangen met destructieve vistechnieken.

'Wij handelen niet in illegale vis. Maar het probleem is dat je niet kunt zien of vis illegaal gevangen is, als je in Europa een lading kabeljauw binnenkrijgt. Je moet ervan uitgaan dat de Russische documenten die erbij zitten wel in orde zijn'. Magnus Roth, een van de eigenaren van inkoopbedrijf Ocean Trawlers

Kangamiut gaat overstag

In 2006 voerde Greenpeace gesprekken met het Deense visbedrijf Kangamiut. Veel piraten landen hun illegale kabeljauw aan in Eemshaven, waar Kangamiut tot voor kort hun belangrijkste afnemer was. Het bedrijf levert visproducten aan talloze Europese supermarkten. Onder druk van Greenpeace beloofde Kangamiut niet langer Barentszee-kabeljauw in te kopen die door FoC-koelschepen in EU-havens werd aangeland. Die toezegging had al snel effect: FoC-schepen kregen een Russische vlag of weken uit naar Portugal en Spanje. Uiteraard is daarmee het probleem niet opgelost. Kangamiut neemt nog steeds vis af van de omgevlagde schepen én van talloze andere piraten. Maar het toont wel aan dat markt voor illegale vis aan te pakken is.

Zeereservaten

Greenpeace wil dat wereldwijd veertig procent van de oceanen wordt aangewezen als een netwerk van zeereservaten. Hierin mogen geen menselijke activiteiten plaatsvinden, ook geen visserij. Reservaten zijn een eerste vereiste om het leven in zee te behouden. In deze natuurparken worden kwetsbare en belangrijke ecosystemen beschermd, krijgt de natuur de ruimte en kan het zeeleven zich rustig herstellen. Ook zeereservaten in de Noordzee, de Oostzee en de Barentszee zijn van levensbelang voor het voortbestaan van de laatste gezonde populaties kabeljauw.

Dit wil Greenpeace

ILLEGALE VISSERIJ IS IN ALLE OPZICHTEN EEN INTERNATIONAAL PROBLEEM. ALLEEN EEN INTERNATIONALE AANPAK VAN OVERBEVISSING EN ILLEGALE VISSERIJ KAN VOORKOMEN DAT DE KABELJAUW VERDWIJNT. HET HELE BEHEERSSTEEK KAN OP DE HELLING ALS DE VIS IN DE PRAKTIJK TÓCH ONBEPERKT UIT ZEE GEHAALD WORDT. OM DAT TEGEN TE GAAN ZULLEN OVERHEDEN WERELDWIJD INTENSIEF MOETEN SAMENWERKEN, EFFECTIEF MOETEN CONTROLEREN EN HARD OPTREDEN TEGEN PIRATENVISSERIJ.

Als overladingen op zee overal en altijd verboden zijn, is er al heel wat gewonnen. Want vol is vol: het schip moet dan zelf naar een haven varen om de vis te lossen. Daar kan de visserij-inspectie controleren hoeveel dát schip heeft gevangen, zodat de vlaggenstaat die vangst vervolgens kan aftrekken van het quotum.

Internationaal moeten overheden:

- De capaciteit van de internationale vissersvloot drastisch verlagen
- Een verbod instellen op overladingen op zee
- De Noorse zwarte lijsten opnemen in NEAFC

KOPLOPER

Nederland beweert de illegale visserij te willen bestrijden. Maar juist de Nederlandse Eemshaven is bij uitstek een toegangspoort voor de vangsten van piratenvissers. De Nederlandse intenties zijn alleen serieus te nemen als de overheid weigert aanlandingen van illegale vis te accepteren.

De Nederlandse overheid moet:

- Zorgen voor onmiddellijke implementatie van de NEAFC regeling voor havenstaten
- De aanlanding van kabeljauw alleen toestaan als de betrokken landen kunnen bevestigen dat die legaal is gevangen en wordt afgetrokken van het quotum van het vangstschip
- De aan de vlaggenstaat gerapporteerde vangst verifiëren met de daadwerkelijke lading aan boord van het schip dat wil lossen.
- Andere internationale afspraken onmiddellijk vertalen in nationale wet- en regelgeving
- Een voortrekkersrol spelen bij de verdere uitbreiding van internationale regelgeving om illegale visserij te bestrijden
- De Noorse zwarte lijsten erkennen en vis van deze schepen weigeren

DUURZAAM INKOOPBELEID

De overheid kan de piratenvisserij niet volledig bestrijden zolang er een markt is voor illegaal gevangen vis. Dat kan alleen als koelpakhuizen, visverwerkers, groothandels, supermarkten en viswinkels weigeren illegale vis op te slaan, te kopen of te verkopen. Elke schakel in de keten – van visser tot supermarktkoper – moet weten waar zijn vis vandaan komt. Zo kunnen visverkopers een duurzaam inkoopbeleid voeren: op hun schappen geen illegale vis, overbeviste soorten of vis die is gevangen met destructieve technieken.

Nederlandse bedrijven in de vissector moeten:

- Maatregelen nemen om de verkoop van illegaal gevangen vis tegen te gaan
- Geen kabeljauw (ver)kopen uit de Noordzee of het oostelijke deel van de Oostzee

Bronnenoverzicht

1. D. Pauly and J. Maclean (2003) In a Perfect Ocean- The state of fisheries and ecosystems in the North Atlantic Ocean. Island Press, USA. P 1
2. For a history of cod fishing see: Mark Kulansky, Cod. A Biography of the Fish That Changed the World, 1997. Walker & Company, New York
3. FAO Globefish Groundfish commodity update 2005 see www.eurofish.dk p 79.
4. A Recent Account of Canada's Atlantic Cod Fishery. Zie: http://www.dfo-mpo.gc.ca/kids-enfants/map-carte/map_e.htm
5. ICES advice (2005), volume 6 para 1.4.2. Cod in subarea VI (North Sea, Division VII d, and Division III a. P 64-75
6. ICES advies (Oktober 2006) Vol. 6 para. 1.4.2 Cod in Subarea IV (North Sea), Division VII d (Eastern Channel), and Division III a (Skagerrak). Zie: <http://www.ices.dk/committe/acfm/comwork/report/2006/oct/cod-347d.pdf>
7. VERORDENING(EG) Nr. 51/2006 VAN DE RAAD van 22 december 2005. L16/31 zie: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/nl/oj/2006/L_016/L_01620060120nl00010183.pdf
8. ICES advies (Oktober 2006) Vol. 6 para. 1.4.2 Cod in Subarea IV (North Sea), Division VII d (Eastern Channel), and Division III a (Skagerrak). P 27
9. EC COM(2003) 237 definitief. Voorstel voor een VERORDENING VAN DE RAAD tot vaststelling van herstelmaatregelen voor bepaalde kabeljauwbestanden.
10. ICES, May 2006, Advise on Western Baltic Cod, chapter 8.4.1. Cod in Subdivisions 22-24)
11. ICES, May 2006, Advise on Western Baltic Cod, chapter 8.4.1. Cod in Subdivisions 22-24)
12. ICES, May 2006, Advise on Eastern Baltic Cod, chapter 8.4.2. Cod in Subdivisions 25-32).
13. Greenpeace International (2006) The cod fishery in the Baltic Sea: unsustainable and illegal. p 8. Zie: <http://oceans.greenpeace.org/raw/content/en/documents-reports/cod-fishery-baltic-sea.pdf>
14. FAO (2005) Review of the state of world marine fishery resource. FAO Fisheries Technical Paper. No. 457. P 2
15. FAO (2005) Review of the state of world marine fishery resource. FAO Fisheries Technical Paper. No. 457.
16. FAO Globefish Groundfish commodity update 2005 see www.eurofish.dk p 79.
17. Pauly et al. 1989 Fishing down Marine Food Webs. Science 279 (5352). Pp 860-863.
18. FAO, (2003) The ecosystem approach to fisheries zie: <http://www.fao.org/docrep/006/Y4773E/y4773e06.htm>
19. Berkes et al. (2006) Globalization, Roving Bandits, and Marine Resources. Science Vol. 311(17)
20. J.J. Zeeberg et al (2006) Een beschouwing van nationale en internationale beheermaatregelen ten behoeve van een duurzame visserij en visproductie in mariene ecosystemen, IMARES.
21. D. Pauly and J. Maclean (2003) In a Perfect Ocean- The state of fisheries and ecosystems in the North Atlantic Ocean. Island Press, USA. P 17.
22. Richard Ellis (2003) The Empty Ocean. A Shearwater Book published by Island Press, USA. P. 7
23. WWF-Norway (2004) The Barents Sea Cod- The Last of the large cod stocks. www.wwf.no/core/pdf/wwf_codreport_2004.pdf
24. UN FAO (2001) International Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated fishing, Articles 3.1 – 3.3 zie: <http://www.fao.org/DOCREP/003/y1224e/y1224e00.HTM>
25. zwarte lijst 2006 van transport- en vangstschepen van de Noorse overheid zie: http://fiskeridirektoratet.no/fiskeridir/ressursforvaltning/illegal_transshipment
26. zwarte lijst 2006 van de EU zie blz 150 VERORDENING(EG) Nr. 51/2006 VAN DE RAAD van 22 december 2005. L16/31 http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/nl/oj/2006/L_016/L_01620060120nl00010183.pdf
27. NEAFC IUU A-en B-lijsten zie: <http://www.neafc.org/measures/index.html>
28. Fish species in the Barents Sea. Zie: <http://www.assessment.imr.no/borealisFish.htm>
29. UN Convention on the Law of the Sea; a historic perspective, www.un.org/Depts/los
30. O. S. Stokke (2003) Management of shared fish stocks in the Barents Sea. FAO Fisheries Report. No. 695, Suppl. Rome, FAO. 2003.
31. Directorate of Fisheries, Norway (2006) Status Report for 2005- "Russian cod and Haddock fishing/transshipment at sea." P 5 Zie: www.fiskeridir.no/fiskeridir/content/download/7408/60807/file/russian_codfishing_2005%5B1%5D.doc
32. The 1999 Loophole Agreement between Iceland, Norway and Russia. Internet Guide to International Fisheries Law, zie: <http://www.intfish.net/treaties/summaries/3138.htm>
33. O. S. Stokke (2003) Management of shared fish stocks in the Barents Sea. FAO Fisheries Report. No. 695, Suppl. Rome, FAO. 2003. P 190
34. ICES advice (2006). Volume 3. Par 3.4.1 Northeast Arctic cod. <noot 35> WWF-Norway (2004) The Barents Sea Cod- The Last of the large cod stocks.
36. OECD (2005) Why fish piracy persists: The economics of Illegal, Unreported and Unregulated Fishing. Executive Summary. P 13 Zie <http://www.oecd.org/data-oecd/12/38/35493720.pdf>
37. ICES (2006). Advies voor kabeljauw TACs 2007. Par 3.4.1 Northeast Arctic cod. P 8 Zie <http://www.ices.dk/committe/acfm/comwork/report/2006/may/cod-arct.pdf>
38. cijfer gebaseerd op Directorate of Fisheries, Norway (2006) Status Report for 2005- Russian cod and Haddock fishing/transshipment at sea. Zie: www.fiskeridir.no/fiskeridir/content/download/7408/60807/file/russian_codfishing_2005%5B1%5D.doc
39. OECD (2005) Why fish piracy persists: The economics of Illegal, Unreported and Unregulated Fishing. Executive Summary. P 14
40. Directorate of Fisheries, Norway (2006) Status Report for 2005- "Russian cod and Haddock fishing/transshipment at sea." P 9
41. Verbod op transshipment naar FoC schepen zie: http://fiskeridirektoratet.no/fiskeridir/ressursforvaltning/illegal_transshipment
42. Charles Digges, Arrested Russian fishing trawler flees for home with two detained Norwegian Coast Guard inspectors, 2005-10-18, Bellona http://www.bellona.no/en/international/russia/nuke_industry/co-operation/40320.html
43. Olav Schram Stokke (22 October 2005) Aftenposten (Oslo daily), The struggle over illegal, unreported and unregulated fishing in the Barents Sea.
44. Aftenposten, 22 sep 2006, <http://www.aftenposten.no/english/local/article1468686.ece>
45. Directorate of Fisheries, Norway (2006) Status Report for 2005- "Russian cod and Haddock fishing/transshipment at sea." P3 & 6
46. ICES-advies 2006 voor kabeljauw TACs van 2007 voor de Barentszee uit: ICES 2006. Par 3.4.1 Northeast Arctic cod. P 3.
47. Directorate of Fisheries, Norway (2006) Status Report for 2005- "Russian cod and Haddock fishing/transshipment at sea."
48. vertaald uit het Noors zie NRK, 24/08/06, http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/troms_og_finnmark/1.891089
49. Regeling Stelselmatige controle bij aanlanding 1988. Artikel 3. Zie <http://wetten.overheid.nl/cgi-bin/sessioned/browser-check/continuation=25395-002/session=786291943004175/action=javascript-result/javascript=yes>
50. EG verordening 1637/2001 Regeling eisen, administratie en registratie inzake uitoefening visserij, art. 20-21
51. IPOA-IUU art. 28 en 62
52. FAO Port Model Scheme (2004) FAO Fisheries Report No. 759
53. voor meer uitleg zie: <http://illegal-fishing.info/>
54. UN Fish Stock Agreement art.23 (1-4) zie: http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_fish_stocks.htm
55. art. 4.4 van de Mededeling van de Commissie - Actieplan van de Gemeenschap ter bestrijding van illegale, niet-aangegeven en niet-gereguleerde visserij / COM/2002/0180 def. */
56. EG verordening 51/2006 Annex III, art. 13.1 en zie Appendix 4 to Annex II voor de meest recente zwarte lijst van de EU
57. EC Regulation 2846/98
58. interview H. Vonk, Beleidsadviseur Visserij van de AID, februari 2006
59. UN Fish Stock Agreement (2001) art 23 zie http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_fish_stocks.htm

GREENPEACE

colofon

© februari 2007 **Vispiratenparadijs Nederland**, Stichting Greenpeace Nederland, Postbus 3946,
1001 AS Amsterdam, **Onderzoek** Monique van de Water, **redactie en fotografie** Greenpeace Nederland
tekst Jacqueline Schuiling **Eindredactie** Michel Verschoor **vormgeving** The Ad Agency.